

Remissvar Greenpeace Sverige

SOU 2020:73 Skogsutredningen

Skogens roll i en ekonomi inom sociala och planetära gränser

Greenpeace Sverige (hädanefter Greenpeace) tackar för möjligheten att svara på remissen och vill inledningsvis betona att ett i grunden förändrat skogsbruk i Sverige är helt nödvändigt för att vi ska ha en rimlig chans att uppnå Parisavtalets 1.5-gradersmål, våra av riksdagen beslutade miljömål och lyckas stoppa massutrotningen av biologisk mångfald. Bara genom en krisinsikt, ett i grunden förändrat förhållningssätt, reformerat skogsbruk och storskaligt skydd av ekosystem kan Sverige uppnå våra klimat- och miljömål. Tiden är knapp och frågorna ödesavgörande.

Greenpeace vill först sätta skogspolitiken i ett större sammanhang. Utgångspunkten för i stort sett allt klimat- och hållbarhetsarbete har hittills byggt på den felaktiga premisen att vi kan uppnå hållbarhet genom att alla verksamheter, allt vi gör, tillverkar och handlar med, ska fortsätta som vanligt men samtidigt minska klimat- och miljöskadorna våra aktiviteter orsakar. Vad vi istället behöver göra är att börja med en djuplodande analys som ifrågasätter om verksamheten överhuvudtaget är kompatibel med en framtid där vi håller oss inom planetära och sociala gränser.

Utredningen låser fast skogsbruket i en ohållbar linjär affärsmodell

Utan att se till verksamheten som en del av samhällssystemet i sin helhet är det svårt att säkerställa att teknikval och satsningar som görs inte leder till suboptimering, partiella framsteg inom en sektor, men samtidigt inte underlättar utan kanske till och med försvårar för andra delar av samhället att nå målen. Ständig jakt på tillväxt och ökande krav på att skogen ska leverera alternativ till fossila bränslen, plast, förpackningar, stål, betong och övriga fossilbaserade material skapar ett sådant tryck på skogen att miljömål kring biologisk mångfald och skyddad areal nedprioriteras. Grundförutsättningarna i utredningens direktiv låser in skogsbruket i en linjär affärsmodell där ca 84% av det vi tar ut ur skogen går till förbränning eller andra kortlivade produkter¹. Internethandeln, ökande konsumtion, bristen på återbruk samt att delningsekonomin inte kommit igång gör att ohållbara mängder skog går till förpackningar, engångsmaterial och andra kortlivade produkter. Sedan

¹ <http://www.klimatetochskogen.nu/bakgrundsinformation/konsumtion-av-skogsprodukter>

år 1950 har avverkningarna mer än fördubblats och sedan år 1980 har de ökat med över 50%. Det är orimligt att planera för fortsatt ökande avverkningstakt när Sverige inte når miljömålen kopplade till skogen. Kraven på vad skogen ska leverera är orimliga och resultatet av ett totalt misslyckande med att skapa en cirkulär ekonomi baserad på affärsmodeller som kräver mindre, inte mer, råvaror.

Ekosystemens roll som kolsänka - vårt främsta klimatverktyg

Ekosystemen är det snabbaste sättet att, utan ökning av teknosfären, snabbt binda in mer koldioxid. Sveriges skogliga ekosystem har en viktig roll att spela som kolsänka. Under omställningen till en hållbar välfärdsnation måste även en ökad andel av skogen få växa sig äldre så att vi snabbt kan binda in mer koldioxid, det är det snabbaste och billigaste sättet att minska klimatgaserna i atmosfären, helt utan nya tekniska investeringar.

Om trä i större utsträckning används för att ersätta långlivade fossila eller energikrävande material kan vi binda in kol även i teknosfären under de kommande kritiska decennierna.

Det intensiva kalhyggesbruket måste upphöra

Regeringen bör generellt avvisa förslag som leder till eller är beroende av ökad avverkning, ökad intensitet och ökad produktionsvolym. Skogsbruket måste anpassas till ekosystemens grundläggande behov och till vad som kan förväntas i en modern ekonomi, med cirkulära flöden, högt förädlingsvärde och mer lokal förädling. Vi måste skapa resilienta skogar, där turism, kulturliv, rennäring och biologisk mångfald går hand i hand med ett hållbart skogsbruk.

Ett hållbart skogsbruk är en win, win, win

Ser man skogens roll i det större perspektivet, bortom dagens fokus på att leverera råvaror till en helt ohållbar ekonomi, öppnas helt nya möjligheter att förena skogsbruk med miljönytta. Ett skogsbruk som inte bara minimerar skador utan som återställer ett sammanhängande nätverk av livsmiljöer som ger utrymme för rödlistade arter att existera även utanför formellt skyddade områden. Kalhyggesbruket är skadligt både ur klimat- och miljösynpunkt och tillhör ett förlegat sätt att se på en nations näringverksamhet. Varsamt kontinuitetsbrukade blandskogar har större förutsättningar att klara klimatförändringar, skadeangrepp, stormar och många andra risker. De skapar också högre andel sågtimmer med bättre nettolönsamhet för skogsägare. Vi avråder från fortsatt utredande av mer snabbväxande eller gödslade planteringsskogsbruk till förmån för kontinuitetsbruk.

Miljöcertifiering är viktigt inom avsättningsmarknaden för svenska skogsprodukter, men att ständigt söka kryphål och försöka urholka tillämpningen minskar trovärdigheten för certifieringarna. Tillståndet i de svenska skogarna och den ökade medvetenheten hos konsumenterna både här och i utlandet gör att

certifieringen och förtroendet för certifieringen riskerar att försvagas vilket kan komma att påverka avsättningsmöjligheterna för svenska skogsprodukter. Faktum är att Sverige avverkar flest träd per invånare i hela världen, men det mesta blir bioenergi eller kortlivade bulkprodukter med litet förädlingsvärde. Internethandeln, konsumtionsökningen och bristen på återbruk, delningsekonomi gör att ohållbara mängder skog går till förpackningar, engångsmaterial och annat kortlivat. Det strider mot regeringens industrialiseringsstrategi, samt ger minimalt med arbetstillfällen per avverkad kubikmeter.

Skattepengar går till att subventioner klimat- och miljöskadlig verksamhet

Dagens skogsbruk och hela skogssektorn är beroende av massiva subventioner i form av elskattesubventioner, skattesubventioner för bioenergi, gratis tilldelning av utsläppsrätter, samt en lång rad investeringsstöd. Dessa stöd gynnar linjära affärsmodeller som strider mot regeringens industrialiseringsstrategi, motarbetar arbetet med att ställa om till en cirkulär ekonomi och underminerar EU:s avfallsstrategi. Skattebefrielser, subventioner och stöd bör generellt gynna systemomställning mot en modern hållbar ekonomi och som lever upp till klimat- och miljömålen.

Regeringen bör generellt avvisa krav som kommer av ökad avverkning, ökad intensitet och ökad produktionsvolym och istället anpassa skogsbruket till en ekonomi med cirkulära flöden, högt förädlingsvärde, mer fokus på lokal förädling. Fokus bör vara att skapa resilienta skogar, där turism, kulturliv, rennäring och biologisk mångfald är en integrerad del av den brukade skogen. Under omställningen till en hållbar välfärdsnation måste även en ökad andel av skogen få växa sig äldre så att vi snabbt kan binda in mer koldioxid, det är det snabbaste och billigaste sättet att minska klimatgaserna i atmosfären, helt utan nya tekniska investeringar.

Skogsbruket måste anpassas till internationella och nationella antagande på klimat- och miljöområdet

Sverige lever i dag varken upp till de mål om skydd av biologisk mångfald som vi satt upp för oss själva eller våra internationella åtaganden. Enligt Aichi-målen², som satts upp inom ramen för FN:s konvention om biologisk mångfald, ska 17% av landytan skyddas. I det skyddet ska representativa naturtyper ingå. Enligt EU:s biodiversitetsstrategi ska 30% skyddas, med 10% strikt skydd. Det som krävs för att CBD-målen ska kunna uppnås är tydliga mätbara nationella mål, korrekt uppföljning och implementering, höjda nationella krav med en tydlig vision att stoppa artutrotning och artfattigdom.³

² <https://www.cbd.int/doc/strategic-plan/2011-2020/Aichi-Targets-EN.pdf>

³ <https://www.climatechangenews.com/2020/02/24/un-biodiversity-meeting-needs-deliver-transformative-change-not-just-targets/>

Läget i den svenska skogen är katastrofalt

Den boreala skogen har sämst bevarandestatus av alla EU:s skogliga naturtyper. Andelen skyddad skog är som lägst i södra Sverige, där andelen offentligt ägd skog är lägre. Det innebär att staten måste satsa pengar för att kunna skydda skogen. Därför är det viktigt att en ambitiös målsättning för skydd av fjällnära skog inte påverkar finansieringen av skydd i andra delar av landet negativt. Renskötseln drabbas hårt av att den största andelen avverkningsmogen skog finns i norra Sverige och hotet mot rennäringens vinterbetesmarker med hänglav är mycket stort.

Sverige skyddar stora ytor i fjällområden, där exploateringstrycket är lågt, men alldeles för lite biologiskt värdefull skog i produktionsskogsområden. Aichi-målen innebär också att alla subventioner som påverkar biologisk mångfald negativt måste fasas ut och att vi ska halvera takten av och helst stoppa fragmentering, förlust av habitat och degradering av mark. Sverige har skrivit på detta avtal, men följer det inte.

Den dystra verkligheten är att Sverige avverkar och förstör både nyckelbiotoper och skog som tidigare avsatts för skydd eller undantagits från avverkning. Allt fler skogsbilvägar gör att allt fler naturskogar eller skogar på väg att bli naturskogar eller aldrig tidigare kalavverkade skogar blir "lönsamma" att hugga ned.

För att kunna säkerställa finansiering till mer skydd av skog och rimliga villkor för samråd med samebyarna är det av yttersta vikt att all kalavverkning i naturskogar och skogar viktiga för renarnas bete omedelbart stoppas. Annars riskerar de skogar utredning och beslut ansett vara viktiga att bevara redan ha avverkats före 2030.

Övergripande kring äganderätten

Samhället präglas av att väga individens frihet att äga och verka efter eget tycke mot samhällets övergripande behov av att säkra välfärd och alla människors lika rätt. När det gäller skogsfrågorna blir denna avvägning ytterst tydlig. Samhället har ett överhängande behov av att säkra ekosystemen och klimatet och dessa frågor är avhängiga varandra och kräver ett reformerat skogsbruk med skonsamma metoder och mer skyddad natur på den landyta vi i Sverige förfogar över.

Dagens ekonomi begränsas mer av tillgången på markyta och konflikten med ekosystemens behov av oskadad natur för att fungera, än av vår tekniska förmåga att producera det vi vill ha, vilket leder till brist på utrymme för många arter att kunna existera. Redan i 1909 års lagberedningsförslag till ny jordabalk behandlades principiellt markäganderättens innebörd. Det uttalades bland annat att den rättsliga

makt som jordägarerätten innebär inte är ovillkorlig, utan att den är given av rättsordningen och därmed underkastad den begränsning som rättsordningen kräver.

När ägarerätten gavs starkt skydd var samhällets största utmaning att öka människans produktionsförmåga för att bygga upp materiellt välstånd. Genom att ge en starkt ägarerätt var tanken att öka incitamenten för investeringar och produktion och skapa tillväxt. Då upplevdes världen oändligt stor och människans produktionsförmåga som liten. Idag publiceras alltmer forskning som visar att massan av det människan byggt: teknosfären, är större än biosfären⁴ och det är naturens utrymme för -och förmåga att bevara ekosystem och ekosystemtjänster som är hotade och tillbakapressade, inte människans produktionsförmåga. Det är inte längre skydd av markägares rätt att exploatera mark efter eget tycke som begränsar välståndet, utan vår brist på förmåga att bevara ekosystemen, som hotar vår välfärd och framtid. Konflikten mellan individuella och kollektiva rättigheter är välkänd. De olika aktörernas rättigheter måste vägas mot varandra men vi vänder oss mot beskrivningen att huvudproblemet är att skogsägares individuella rättigheter är mer hotade än den kollektiva rättigheten till ett fungerande klimatsystem och livsupprätthållande biologisk mångfald. Rättigheter som är skyddade i regeringsformen och Art 37 i EU-stadgan.

Statistik kring ägarerätten

Narrativet som sprids av vissa skogsägarföreningar är att ägarerätten är starkt hotad. Vi anser att det skapar en toxiskt polariserad debatt och att påståendet saknar stöd i statistiken. År 2019 gjordes 63.973 avverkningsanmälningar på en yta av totalt 274.221 hektar. Av dessa gav Skogsstyrelsen en "vägledning" i 1900 fall samt restriktioner i 450 fall, det vill säga mindre än 1%. Det samlade antalet avverkningsanmälningar som var uppe i domstol (oktober 2020) var 45 stycken och omfattade totalt 1175 hektar, det vill säga mindre än 1 %. Endast 25 uttryckliga förbudsbeslut fattades efter misslyckade samråd med Skogsstyrelsen 2019. Det innebär att under en promille av avverkningsanmälningarna hamnar i domstol på grund av konflikt kring förfoganderätten och 0.3 promille leder till förbud. Det kan t ex jämföras med att 4.6% av bygglovsbesluten i Stockholmsregionen överklagas.⁵

Många av de fall där en skogsägare inte kan avverka mark, t ex nyckelbiotoper eller andra höga naturvärden beror istället på krav från kund, t ex frivilliga certifieringssystem. Skogsägarna får alltså mer betalt för att uppfylla vissa

⁴ <https://nextnature.net/magazine/story/2020/technosphere-outweighs-biosphere>

⁵

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c89d38/1526068538283/Nyhetsbrevet%20Nutid%20och%20framtid%202017-5%20Bygglov.pdf>

miljökrav, efter kundens önskemål, det kan jämföras med att en KRAV-bonde skulle få ersättning från staten för att den inte får använda miljögifter. Även skogsbruksmetoden kalavverkning med planterad föryngring innebär att områden som skulle kunna avverkas med försiktig plockhugning och självföryngring utesluts på grund av att metoden i sig skadar naturvärdena för mycket.

Ökad kunskap om hur destruktivt de svenska kalavverkningsmetoderna är för den biologiska mångfalden och klimatet kommer ställa ökade krav på skogsbruket, det är inte ett hot mot äganderätten. Att ge kalavverkning "skydd" som pågående markanvändning, kan jämföras med att kräva ersättning till lantbrukare för att ett miljöförstörande bekämpningsmedel förbjuds, det går att odla och skörda även utan bekämpningsmedlet, men med större hänsyn.

Äganderätten är grundlagsskyddad, men i grundlagen finns även en möjlighet att inskränka den "när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen". Det är vanligt att förfoganderätten till något man köpt begränsas av hänsyn till miljö eller säkerhet. En bilägare får inte skadestånd för att bilen hen äger kan köra i 220 km/h men högsta tillåtna hastighet är 120km/h, en vapenägare får inte skadestånd för att hen inte får skjuta med det var som helst. Man får inte skadestånd för att en bygglovsansökan om utbyggnad blir avslagen, trots att boendet är "pågående markanvändning". Man får heller inte som trädgårdsodlare skadestånd när ett bekämpningsmedel man köpt blir förbjudet.

Det är alltså vanligt att samhället ställer krav som inskränker hur man får använda det man äger, därför är krav på förändrade skogsbruksmetoder eller avslag om intrång i mark med betydelse för naturvård fullt rimliga grundvillkor för verksamheten, samtidigt som det är fullt rimligt att få ersättning när ett naturreservat bildas.

Stoppa alla kalavverkningar i naturskogar och kontinuitetsskogar och inför bonus-malus för markanvändning

Vi föreslår att bonus-malus för markanvändning införs för att förena markägarens frihet att välja förvaltningsmetod för sin mark med det allmännas krav på miljöhänsyn mm. Malus bör appliceras på kalavverkningar eller andra verksamheter som sänker naturvärden. Högre malus för större ingrepp samt i värdefull natur. Vi kräver dock ett omedelbart stopp för all kalavverkning i naturskogar eller skogar med lång kontinuitet. Det finns redan en SIS-standard för naturvärden⁶ som utgör en bra grund för att anpassa malus efter naturvärden.

⁶ https://www.sis.se/globalassets/standardutveckling/tksidor/tk-555/informationsblad-ss-199000_ny-logga-pdf

Bonus skulle appliceras på skogsvårdsåtgärder som förbättrar naturvärdesklassificeringen. Då kan skogsägare som tar stor hänsyn, frivilligt avstår från kalhyggen eller aktivt förvaltar marken för ökade naturvärden få en bonus. De som undviker att skapa kalhyggen, särskilt i mark med potential att bidra till naturvärden, undviker också minus. Ett sådant styrmedel skulle gradvis öka naturvärden i produktionsskogen och det ökade skyddet av mark skulle kompletteras med förbättrad grön infrastruktur även utanför skyddade områden.

Vi anser att det är olyckligt att utredningen försöker tolka AICHI-målen så snävt som möjligt för att flytta fokus från 17% kravet på skydd till andra lägre siffror som endast är vägledande bottennivåer för delområden.

Specifika synpunkter på utredningens olika förslag

9.3 Nationell samordnare för skogsprogrammet

Greenpeace tillstyrker förslaget med följande tillägg:

Det nationella skogsprogrammet har gradvis alltmer skapat en obalans där näringens representanter ofta fått bättre villkor att delta och påverka. Det är bra att frågan lyfts från Näringsdepartementet, men vi vill betona att regeringen inte kan undkomma arbetet med att lösa konflikten, utan måste fortsätta föra direkt dialog med intressenter som inte representerar ekonomiska intressen. För att uppdraget ska lyckas är det av avgörande vikt att samordnaren är opartisk.

9.4 En växande cirkulär bioekonomi med bas i skogen

Greenpeace avstyrker bestämt förslaget 9.4.1 om fokus på ökad tillväxt och ökat uttag ur skogen. Uttaget har redan fördubblats sedan år 1950 och ökat med 50% sedan år 1980. Risken att ekosystemen pressas till kollaps, näringsbrist, artutrotning eller får ökad känslighet för klimatförändringar är redan idag för stor. Om produktionshöjande åtgärder sker tvingas skogsekosystemen närmare gränsen för kollaps. Lägg till detta klimatförändringen och vi riskerar att hela satsningen misslyckas inte bara ur klimat- och miljösynpunkt utan även rent ekonomiskt.

Utredningens kalkyler visar att kraven på vad skogen ska leverera är orimliga. Varje kubikmeter som avverkas kommer leda till stora mängder uppeldad grot och kortlivade produkter som snabbt hamnar i atmosfären.

Uttaget ur skogen måste istället anpassas till ekosystemens behov och klimat- och miljömålen. Skogen ska inte anpassas efter mål om ökad tillväxt. Dessutom finns det en motsättning i målet: en cirkulär ekonomi ska idealt inte behöva mer insatsvaror av vare sig fossila eller biogena material (dock har naturliga fibrer en begränsning i hur många gånger de kan återbrukas).

Målet bör omformuleras till: "Hur kan cirkulariteten och förädlingsvärden i ekonomin ökas så att ett ökat uttag av biomassa ej behöver ske?"

Greenpeace tillstyrker delvis förslaget om en bioekonomisk strategi. Särskilt är en satsning på höjda förädlingsvärden intressant. Kan vi ha en fungerande delningsekonomi och fokus på hållbara och långsiktiga produkter från skogen höjs förädlingsvärdet och mer kol lagras i teknosfären. För att förena en cirkulär bioekonomisk strategi med EU-politiken behöver dock allt stöd till förbränning utgå då det underminerar avfallshierarkin och målet med en cirkulär ekonomi.

Vad gäller att synliggöra bioekonomin (9.4.3) anser vi att även klimat- och miljöeffekterna ska synliggöras och att de biogena utsläppen av växthusgaser redovisas tydligt i all klimatstatistik. Det måste framgå om "minskade" utsläpp är en effekt av effektivisering och minskad belastning på miljön eller om fossilförbränning ersatts med biogen förbränning, för att styra politiken mot de mest effektiva lösningarna.

9.5 Regelförenklingar för skogsbruket

Greenpeace avstyrker förslaget om en översyn av bestämmelserna om lägsta ålder för föryngringsavverkning, ransoneringsreglerna och brukningsenhet i skogsvårdslagen. (9.5.1)

Ransoneringsreglerna behöver inte ändras, det krävs istället förbättrad tillsyn. På grund av dålig framförhållning och en snabbt ökande mängd avverkningar har det uppstått brist på avverkningsmogen skog som inte samtidigt är skyddsvärd. Det går inte att komma runt det problemet genom att sänka avverkningsåldern. Det krävs istället en anpassning av avverkningen till kraven på skydd av natur. Vi ifrågasätter starkt att sänkt ålder åter lyfts i utredningen eftersom frågan utreddes så sent som 2015. Då drogs exempelvis slutsatser om negativa effekter på rennäringsenheten. Det finns dock utrymme för utfasning av contortaplantager i förtid om ägaren som kompensation ersätter dem med en skogsbruksplan som skapar förutsättningar för att omvandla marken till kontinuitetsbruk eller andra naturvärdeshöjande åtgärder samt avstår från att plantera potentiellt invasiva arter.

9.6 Rådgivning för produktion, naturvårdande skötsel, miljöhänsyn och klimatanpassning i skogsbruket

Greenpeace avstyrker delvis förslaget. Rådgivning är en viktig roll för Skogsstyrelsen men vi anser att fokus bör förflyttas från produktionshöjande åtgärder till utbildning om nya skogsbruksmetoder anpassade till naturlig förnyring och olikåldrigt kontinuitetsbruk. Det finns goda möjligheter för skogsägare att både minska arbetsbördan och öka vinsten per hektar genom att lämna dagens trakthyggesbruk och ställa om till ett kontinuitetsbruk. Det finns då även ökade förutsättningar att producera högkvalitativt, välbetalt virke till byggnader och möbler.

9.7 Klövviltsförvaltning

Greenpeace avstyrker inriktningen på förslaget. Ett alternativt förslag som bör utredas innan beslut om ändrad klövviltsförvaltning fattas är rewilding där t ex skogsvildren och visenter återinförs. Skogsvildrenen bör i så fall hållas utanför renbetesområdena. Dessa djur har annat betesbeteende och skulle kunna bevara/förbättra klövviltets ekologiska funktion utan ökade skador på brukad skog. Det skulle med tiden också skapa nya möjligheter till, turism mm.

9.9 Mer kunskap behövs för att avgöra hur Sverige uppfyller åtaganden om bevarande av biologisk mångfald

Greenpeace tillstyrker förslagen i 9.9 Vi välkomnar förslaget om ett vetenskapligt råd, den akuta artkrisen är ett minst lika allvarligt problem som den akuta klimatkrisen. Redan nu står det klart att Sverige är långt ifrån att nå målen för skyddad natur och naturhänsyn i den produktiva skogsmarken. Det är därför viktigt att åtgärderna inte inväntar en bristanalys utan att åtgärderna påbörjas för komma tillrätta med konstaterade brister omedelbart.

I dom (C-473 19) är EU-domstolen kritisk mot frånvaron av bindande beslut, kunskapsunderlag inför beslut samt frånvaron av skogsbruksplaner. Särskilt punkterna 75-78 visar på brister i hur artskyddet tillämpas i nuvarande skogsbruk. Om regeringen inte gör en fullständig bristanalys i linje med alternativ 1 kommer det innebära att orimligt höga krav ställs på varje enskild markägare att tillgodose att livsmiljödirektivet efterlevs. Detta bör omedelbart åtgärdas.

I tillägg till utredningens förslag vill vi betona att bristanalysen ska utgå från att alla i Sverige naturligt förekommande arter ska bevaras i livskraftiga populationer över hela sina naturliga utbredningsområden. Den befintliga genetiska mångfalden och

ekosystemmångfalden ska fullt ut bevaras

9.10 Ett politiskt ställningstagande om hur Sverige ska uppfylla sina internationella åtaganden om biologisk mångfald i skogen

Greenpeace avstyrker förslaget. I samhällsdebatten ser vi tendenser till att vilja hitta kryphål i de internationella åtagandena för att minimera dess effekter på svensk skogsnäring, snarare än att maximera miljö- och samhällsnyttan. Sverige har aktivt försökt minska kraven på skogsbruket i LULUCF när det gäller referensnivåer för avverkning. Sverige har också aktivt arbetat för att försämra taxonomins krav på hållbarhetskriterier för skogsbruket. Det vore olyckligt att inte utgå från vetenskapliga och rättsliga krav i uttolkningen av internationella åtaganden. Vi anser att det bör vara det vetenskapliga rådet som uttolkar hur internationella åtaganden ska genomföras. Regeringens roll är hur det förvaltningspolitiskt ska genomföras och med vilken finansiering. Det uppstår stora risker för skogsägarnas rättssäkerhet om regeringar försöker omtolka våra åtaganden och EU-domstolen sedan kräver något annat, vilket redan skett vid ett flertal tillfällen. EU-domstolens beslut är direkt bindande och kommissionen kan bötfälla Sverige för bristande genomförande av gemenskapsrätten. I den mån tolkningssvårigheter finns är det bättre att lösa dessa med ansvarig internationell organisation än att tolka om texter efter eget bevåg, vilket också kraftigt underminerar värdet av det globala arbetet.

Med detta sagt finns det dock en del goda förslag om prioriteringar för att skydda områden med störst brist och ökad konnektivitet mm.

9.11 Ett nationellt handlingsprogram för biologisk mångfald i skogen

Greenpeace avstyrker förslaget. De svenska miljömålen är antagna i bred enighet av riksdagen, dessa och de krav som våra internationella åtaganden ställer ska vara utgångspunkten för handlingsprogrammet. Att relatera eller t o m villkora handlingsprogrammet med en "växande bioekonomi" vänder på logiken att ekonomin ska utgå från de ramar naturen sätter, till att naturen ska existera på de villkor politiken sätter. Det är ett orimligt förhållningssätt och gör även miljöarbetet blir alltför beroende av enskilda regeringars prioriteringar snarare än de mål som finns för arbetet.

Utredningens förslag om att endast sådan skog som regeringen har fastslagit som "särskilt skyddsvärda områden" får skyddas genom myndigheternas möjlighet till expropriering vid behov, är oacceptabelt. Blir urvalet av naturtyper för litet, eller för isolerat, riskeras stora arealer av skyddsvärda områden som inte ingår i

prioriteringen att försvinna. Värt att beakta här är att EU vill skydda 30% samt att alltmer forskning⁷ visar att vi faktiskt behöver skydda närmare 50% för att hejda artutrotningen.

Greenpeace tillstyrker förslag 9.11.4 om att använda Sveaskog för att erbjuda ersättningsmark, men noterar samtidigt att deras markinnehav i områden med störst brister är begränsat. Vi vill också påpeka att precis som bioekonomiska krav på ständigt ökad produktion är orimliga är även kraven på Sveaskog orimliga. Om Sveaskogs används för att generera samhällsnytta genom ersättningsmark och bildande av nationalparker och för att testa hållbara skogsbruksmetoder är det orimligt att samtidigt ställa ekonomiska avkastningskrav. Sveaskog gör större nytta genom att bidra till olika samhällsmål än som en liten rännil av kapital till statsbudgeten. Kraven på avkastning riskerar att kraftigt minska nyttan av andra måluppfyllelser.

Greenpeace kräver ett nytt ägardirektiv för Sveaskog:

1. Avskaffa utdelningskravet
2. Ändra grundpremisserna i ägardirektivet så att utgångspunkten är bevarande och icke-exploaterande, kalhyggesfri användning av skogen
3. Låt bevarandet av fungerande ekosystem samt miljömålen särskilt levande skogar, skyddad mark, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag vara ramvillkor för verksamheten.
4. Sveaskogs verksamhet måste bli urfolksinriktat och respektera samebyarnas rätt att bedriva renskötsel. All kalhyggesavverkning av hänglavsskogar och annan naturskog i Sápmi måste upphöra.

Vi vill även påpeka i relation till 9.11.7 att naturvårdande skötsel bör öka i all produktionsskog så att en olycklig uppdelning i reservat där arter och människor är välkomna och produktionsskogar där tillväxt sätts före andra mål undviks.

10.2 Frivilligt formellt skydd som det huvudsakliga arbetssättet för skydd av skog

Greenpeace avstyrker kraftfullt förslaget. Denna metod har redan testats inom ramen för Komet, Riksrevisionen har visat att det inte är kostnadseffektivt. Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och flera Länsstyrelser påpekar att det uppstår svårigheter att uppnå sammanhängande tillräckligt stora områden och med

⁷ <https://advances.sciencemag.org/content/5/4/eaaw2869>

konnektivitet. Länsstyrelsen i Västerbotten påpekar att de har god kunskap om vilka värdekärnor som finns utanför skyddade områden och att dessa riskerar avverkas inom 10-15 år. Låt dem då fokusera på dessa istället för att tvingas invänta mindre värdefulla skyddsförslag från skogsägare. Det finns också en risk att virkesköpare som arbetar efter provision avråder från skydd. EU införde t ex krav på öppenhet kring finansiell rådgivning just på grund av denna typ av intressekonflikter. Redan idag har myndigheterna omfattande dialog med berörda skogsägare och i nästan samtliga fall nås en uppgörelse. Regeringen bör hitta former och finansiering för att utveckla denna dialog snarare än att ändra metoderna för skydd.

Upplägg där skogsägare själva tar initiativ som i Nya Komet är ett komplement till formellt skydd baserat på prioritering av naturvärden, men kan ej bli norm. Vi anser inte att utredningen tillräckligt väl motiverat, eller ens föreslagit mekanismer som skulle visa eller se till att frivilligt formellt skydd som norm skulle vara kostnadseffektivt, skydda de viktigaste områdena eller ge rätt incitament till markägarna.

10.3 Nya sätt att skydda skog

Greenpeace presenterar ett nytt förslag.

Inför bonus-malus för markanvändning

Vi föreslår att bonus-malus för markanvändning införs för att förena markägarens frihet att välja förvaltningsmetod för sin mark med det allmännas krav på miljöhänsyn mm. Malus skulle vara på kalavverkningar eller andra verksamheter som sänker naturvärden. Högre malus för större ingrepp samt i värdefullare natur. Dock kräver vi att ett omedelbart stopp för all kalavverkning i naturskogar eller skogar med lång kontinuitet. Det finns redan en SIS-standard för naturvärden⁸ och därför en bra grund att anpassa malus efter naturvärden.

Bonus skulle bygga på att skogsvårdsåtgärder förbättrar naturvärdesklassificeringen. Då kan skogsägare som tar stora hänsyn, frivilligt avstår från kalhyggen eller aktivt förvaltar marken för ökade naturvärden få en bonus samtidigt som undvikande av kalhyggen, särskilt i mark med potential att bidra till naturvärden undvika malus. Då skulle det skapas ett styrmedel som gradvis ökar naturvärden i produktionsskogen och ökat skydd av mark kompletteras med förbättrad grön infrastruktur även utanför skyddade områden. Detta kan förenas med naturvårdsavtal och objektivt följas upp för att se om naturvärden höjs.

⁸ https://www.sis.se/globalassets/standardutveckling/tksidor/tk-555/informationsblad-ss-199000_ny-logga-.pdf

Fördelen med detta system är att det är självfinansierat och kan breddas till markexploatering utanför skogsbruket. Det ger också årliga intäkter under omställningen från låga naturvärden till högre och ökar incitamenten till att pröva andra metoder än trakthyggesbruk.

Greenpeace föreslår att regeringen utreder möjligheten att införa ett bonus-malus system för markanvändning.

10.5 Skyddad natur kan spela en aktiv roll för landsbygdsutveckling

Greenpeace tillstyrker förslaget att bilda fyra nya nationalparker och att betona vinsterna i de delar av bioekonomin som inte bygger på uttag av biomassa, men har även ett par reservationer mot förslagen.

Greenpeace avstyrker bildandet av nationalparker på privat mark samt urholkade skötsel föreskrifter.

Greenpeace välkomnar att utredningen tydligt tar ställning för naturturismens betydelse för landsbygdsutveckling. En utredning av naturturismföretagare på Hornslandet visar på att en Nationalpark skulle ge fyra gånger så många jobb per hektar som nuvarande skogsbruk.

Vi vill dock varna för urholkade skötsel föreskrifter som kan få negativa spridningseffekter på andra nationalparker samt att intresset för ekoturism redan leder till hårt tryck på t ex Jämtlandstriangeln m fl. populära områden. Det visar på vikten av att inte dela upp Sverige i reservat för rekreation och reservat för maximerad virkesproduktion utan att även produktionsskogar bör bidra med intressanta miljöer och tillräckligt stora ytor intressant och värdefull natur för att sprida ut turismen och friluftslivet till fler områden.

Vi avråder från nationalparker på privat mark med de intressekonflikter som kan uppstå. Nationalpark innebär ett evigt skydd och det står i kontrast till privat ägande med risk för problem vid arvskiften eller företagsuppköp. Nationalparker har en global status som måste försvaras och där naturskyddet står i centrum för övriga krav på t ex rekreation. Sannolikt kommer en stiftelsebildningsmodell ta lång tid, ge små incitament och inte leverera nya nationalparker i tillräcklig takt. Den modell som föreslås där Sveaskog bidrar med övernattnings och infrastruktur möjligheter på sin mark i anslutning till parkerna är en lämplig lösning.

12.2 Begreppet nyckelbiotop används för att definiera när samrådsplikt föreligger enligt miljöbalken

Greenpeace avstyrker förslaget. Utredningen beskriver utförligt tveksamheter kring nyckelbiotopers lagliga status som grund för samrådsplikten. Den logiska slutsatsen vore att komma med förslag om hur den lagliga grunden skulle kunna tydliggöras. Nyckelbiotoper har i många granskningar visat sig ha mycket stort värde för naturvärden i Sverige. Det är självklart att nyckelbiotopers rättsliga status i samrådsplikten bör förtydligas om det finns tveksamheter snarare än att som utredningen föreslår utplåna arbetet. Det torde vara en betydligt mindre administrativ börda, mer kostnadseffektivt och regelförenklande att tydliggöra statusen för nyckelbiotoper än att bygga upp nya system från grunden, detta är alltså ett avsteg från utredningens uppdrag.

12.3-5 Förvaltningsrättsliga aspekter

Dessa delar innehåller beskrivningar mer än konkreta förslag. Greenpeace vill dock påpeka att flera av de argument mot nyckelbiotoper som framförs kan ha mer praktiska lösningar än vad utredningen föreslår. Exempelvis behandlas problematiken kring personuppgifter bättre inom ramen för fastighetsregistret. Problematiken uppstår inte på grund av lokaliseringen av en nyckelbiotop utan när den kopplas till fastighetsregistret. Certifierade markägare med nyckelbiotoper får redan ersättning för att inte avverka nyckelbiotoper i form av högre marknadspris. Att ocertifierade ägare riskerar att få avslag för en avverkning är naturligt då höga naturvärden står på spel.

Det är därför mer rimligt att lösa problemet med de förslag som finns kring markköp, intrångsersättningar så att eventuella konflikter kan lösas på ett samverkansfrämjande sätt. Dock kan även skärpta generella krav för miljöhänsyn i skogsbruksmetoder, utan ersättning, vara lämpliga för att skogsbruket ska bidra till de allmänna samhällsmålen, snarare än att avskaffa nyckelbiotoper och gallra data. Detta har tidigare skett genom t ex förbud mot hyggesplöjning.

12.6 Skogsstyrelsen bör upphöra med nyckelbiotopsregistreringar

Greenpeace avstyrker bestämt förslaget och ifrågasätter lagligheten i att gallra ut data. Utredningen kan ha påverkats av en upplevd politisk förväntan hos vissa att avskaffa nyckelbiotoper. Men det skulle inte lösa några av de problem som lyfts. Mark med höga naturvärden kommer alltid att orsaka konflikter om en markägare vill avskaffa det allmänintresse naturvärden innebär genom kalhyggesbruk. Likaså

kommer marknadens krav snarast röra sig mot ökade krav på skydd än minskade, det vore därför kontraproduktivt att skapa mer osäkerhet hos skogsägare om systemet avskaffas istället för att förtydligas.

Greenpeace anser att förslaget att gallra data strider mot förvaltningslagens krav på kostnadseffektivitet. Greenpeace anser att förslaget även strider mot Århuskonventionen som erkänner vikten av att regeringarna till fullo integrerar miljöhänsyn i sitt beslutsfattande och att myndigheterna följaktligen behöver förfoga över exakt, uttömmande och aktuell miljöinformation. Vi anser att förslaget särskilt strider mot art 6b "i) ha förteckningar, register eller kartotek som är tillgängliga för allmänheten,". Om viktig data behålls internt på myndigheten strider det mot dessa krav.

12.8 Staten bör ta ansvar för bruksenheter med stor förekomst av utvecklade naturvärden

Greenpeace tillstyrker förslaget. Problemen som tidigare nämndes (10.2) kring prioriteringar, finansieringar och risk för att regeringars finansplaner snarare än uppfyllelse av miljömål styr verksamheten kvarstår dock.

14.1 Ett kunskapskrav i skogsvårdslagen

Greenpeace tillstyrker förslagets inriktning men kräver kompletteringar

Vi konstaterar att redan idag finns kunskapskrav, men att tillsyn, efterlevnad och praktik inte gör att kravet varken uppfattas som krav eller uppfylls. Vi delar också synen att kunskapskraven bör öka beroende på hur stora ingrepp som görs där kalhyggen ofta är det största ingreppet. Dock måste utredningsförslagen ses i ljuset av dom C473/19 där EU-domstolen tydligt visar att kraven på mer detaljerade skogsbruksplaner och ökad kunskap om avverkningars påverkan inte bara gäller på biotopnivå utan även skyddade arter ner på individnivå. EU går i allt tydligare riktning vad gäller taxonomi, biodiversitetsstrategi och konsumentkrav mot skärpta hållbarhetskrav. Det vore därför rimligt att dessa faktorer beaktas, tex med ökade och tydligare krav på avverkningsanmälningar.

I miljöbalkens logik finns krav på att utreda nollalternativ samt alternativa lösningar, detta borde tillämpas innan kalhyggen (som branschen kallar trakthyggen) skapas. Med övriga lösningar skulle t ex plockhuggning och kontinuitetsbruk anses uppfylla det kravet. Många skogsägare ägnar sig åt olönsamt och miljöförstörande kalhyggesbruk på grund av de råd de får snarare än egen kunskap och analys av alternativen. Greenpeace anser vidare att det är åtgärden i

sig, inte storleken på markinnehavet, som ska ligga till grund för kunskapskraven. Desto mindre markägare desto mindre rationellt blir det med trakthyggesbruk och därför kan alternativet för mindre markägare bli skonsammare förvaltning snarare än att minska kraven.

I övrigt hänvisar vi till Naturskyddsföreningens svar i hela punkt 14.1 samt 14.3 som i praktiken ordagrant innehåller även Greenpeace synpunkter.

14.4 Kortare handläggningstider hos Skogsstyrelsen

Greenpeace avstyrker å det bestämdaste detta förslag! Det är mycket märkligt att i en process som ofta tar 60-120 år anse att det är viktigt att korta handläggningstiden till tre veckor, det strider helt mot rimlighets- och proportionalitetsprincipen. Det strider mot Århuskonventions krav på möjligheter att påverka och rimliga förutsättning för att informera om miljöpåverkan. Vi anser också att rättssäkerheten riskerar urholkas för både skogsägare och miljörörelsen och att det ställer helt orimliga krav på myndighetens personal. I till exempel Stockholms län är handläggningstider för samråd kring miljöbalken sex veckor men dispenser för ingrepp i skyddad natur sex månader. Det är orimligt att ingrepp som riskerar skada skyddsvärd natur i skogsbruket ska hinna hanteras på tre veckor, särskilt som en utförd avverkning permanent har skadat området och inte kan rättas till i efterhand. Handläggningstiden för påverkan på fornminnen är sju månader⁹ samtidigt har vi sett att på avverkningar ovan fjällgränsen är andelen skadade (oregistrerade) fornlämningar 60-100%. Detta förslag bör omedelbart avföras från vidare diskussion.

15.6 Förslag till tydligare lagstiftning för tillstånd till avverkning i fjällnära skog

Greenpeace tillstyrker delvis förslaget, men avstyrker förslag om framtida avskaffad tillståndsplikt. Greenpeace delar helt utredningens slutsats om behovet av områdesskydd samt de unika värden som finns med den fjällnära skogen. Vi anser att arbetet bör fokusera på skydd av hela detta område som ofta har låg bonitet och har mycket långa tidskrav för att återställa ekosystemet efter ingrepp. Vi ser också att rennäringens krav skulle få svårt att kunna tillgodoses om tillståndskravet togs bort. Greenpeace ser att dessa skogars värde för naturvård, friluftsliv, kulturliv och rennäring vida överskrider värdet som biomassa till industri. Därför är det

⁹ <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/om-lansstyrelsen-stockholm/handlaggningstider.html>

orimligt att någon skog i detta område, i synnerhet skogar som aldrig tidigare kalavverkats, kan anses ha kalhyggesbruk som pågående markanvändning.

16.2 En statlig satsning för bevarande och utveckling av de stora sammanhängande naturskogarna med mycket höga naturvärden

Greenpeace tillstyrker förslaget. Det är mycket viktigt att all avverkning av naturskogar omedelbart upphör av både klimatskäl och naturhänsyn. De fjällnära skogarna innehåller de sista större naturliga skogsekosystemen i EU. Greenpeace vill påpeka att stora områden av de skyddsvärda skogarna är statligt ägda och att dessa områden bör avsättas utan ersättning från budgeten. Situationen bör istället hanteras med hjälp av minskade avkastningskrav eller liknande modeller. Vi ser annars en risk att områden som är angelägna att skydda längre söderut riskerar att inte få skydd i tid för att hinna stoppa ytterligare fragmentering.

Skydd av dessa områden är en investering för alla framtida generationer. De ska ej ses som en löpande utgift under det vanliga budgetarbetet utan som en investering och bör därmed finansieras som en sådan för att snabbt säkerställa skydd av tillräckligt stora ytor. Bevarandet av naturskogar är en av de klimatåtgärder som ger snabbast effekt, är kostnadseffektiv och dessutom skapar mervärden i form av turism, friluftsliv, ökad biologisk mångfald samt bidrar till att uppnå flera miljömål. Därför bör tillräcklig finansiering säkerställas och tillräckligt stora ytor för kostnadseffektiva markbyten avsättas.

Övriga synpunkter

Många av förslagen kommer utformas mer detaljerat när de omsätts till konkreta lagändringar mm och vi återkommer då med mer detaljerade synpunkter. Vi vill dock betona att samtliga beslut bör anpassas till den inriktning som övriga Europa rör sig i med betydligt högre hållbarhetskrav på skogsbruket, särskilt med tanke på flera EU-domar och kommande lagstiftning. Det är därför ytterst kontraproduktivt av Sverige att leta kryphål i nuvarande EU-lagstiftning för att bevara ohållbara skogsbruksmodeller. Sverige bör byta fot och bli en föregångare i arbetet med att ställa om till ett hållbart skogsbruk och inte bekämpa det på EU-nivå. Därför bör politiska kompromisser i denna fråga ta hänsyn till omvärldens ökade krav på att leverera ett hållbart skogsbruk. Vi vill därför kraftfullt varna för att plocka ut de bitar av utredningen som skogsindustrin kortsiktigt tror kommer gynna dem, när det med stor sannolikhet kommer leda till skogar som tål förändrat klimat sämre, leder till misslyckat klimat och miljöarbete och affärsmodeller som är ohållbara och

bygger in Sverige i ett förbränningsberoende när våra exportmarknader rör sig mot energieffektivisering och elektrifiering.

27-Apr-21

27-Apr-21

DocuSigned by:
Isadora Wronski
0646454113344CA...

Isadora Wronski
Sverigechef

DocuSigned by:
Carl Schlyter
A624EEBC84484CE...

Carl Schlyter
Kampanjledare